

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

ELEKTROTEHNIKA

==== Izpitna pola ====

Torek, 5. september 2006 / 180 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, radirko, šestilo, 2 trikotnika, žepni računalnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca in dva konceptna lista.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Odgovore vpisujte v prostore, ki so za to predvideni, z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Slike in diagrame lahko rišete prostoročno, s svinčnikom. Pazite, da bodo jasni in čitljivi.

Rešitev nalog v izpitni poli ni dovoljeno zapisovati z navadnim svinčnikom.

Izpitna pola je sestavljena iz dveh delov: A in B. Z delom A je mogoče doseči največ 24 točk. Priporočamo Vam, da zanj porabite 45 minut. Del B je ovrednoten s 56 točkami. Priporočeni čas za njegovo reševanje je 135 minut. Število točk za vsako nalogo je navedeno v izpitni poli.

Poskušajte rešiti vse naloge. Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 24 strani, od tega 1 prazno.

Konstante in enačbe

Elektrina in električni tok

$$e_0 = 1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$$

$$Q = (\pm) ne_0$$

$$i = \frac{\Delta Q}{\Delta t}$$

$$I = JA$$

$$m = cIt$$

Električno polje

$$\varepsilon_0 = 8,854 \cdot 10^{-12} \frac{\text{As}}{\text{Vm}}$$

$$F = \frac{Q_1 Q_2}{4\pi\varepsilon d^2}$$

$$F = QE$$

$$E = \frac{Q}{4\pi\varepsilon r^2}$$

$$E = \frac{\sigma}{\varepsilon}$$

$$U = Ed$$

$$Q = \sigma A$$

$$D = \varepsilon E = \varepsilon_0 \varepsilon_r E$$

$$C = \frac{\varepsilon A}{d}$$

$$W = \frac{CU^2}{2}$$

Enosmerna vezja

$$\sum_k (\pm) I_k = 0$$

$$\sum_m (\pm) U_m = 0$$

$$U = RI$$

$$I = GU$$

$$P = UI$$

$$W = Pt$$

$$R = \frac{\rho l}{A} = \frac{l}{\gamma A}$$

$$\frac{R_\vartheta}{R_{20}} = 1 + \alpha (\vartheta - 20 \text{ }^\circ\text{C})$$

$$\eta = \frac{P_{\text{izh}}}{P_{\text{vh}}}$$

Magnetno polje

$$\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \frac{\text{Vs}}{\text{Am}}$$

$$F = \frac{\mu I_1 I_2}{2\pi d}$$

$$F = BI$$

$$B = \frac{\mu I}{2\pi r}$$

$$B = \frac{\mu I r}{2\pi r_0^2}$$

$$B = \frac{\mu NI}{l}$$

$$\Phi = BA$$

$$\Theta = Hl$$

$$B = \mu H = \mu_0 \mu_i H$$

$$R = \frac{l}{\mu A}$$

Inducirano električno polje

$$\Psi = N\Phi$$

$$u_i = -\frac{\Delta\Psi}{\Delta t}$$

$$L = \frac{\Psi}{i}$$

$$L = \frac{\mu N^2 A}{l}$$

$$W = \frac{Li^2}{2}$$

Trifazni sistemi

$$U = \sqrt{3}U_f$$

$$S = \sqrt{3}UI$$

Izmenična električna vezja

$$\omega = 2\pi f$$

$$Tf = 1$$

$$u = U_m \sin(\omega t + \alpha_u)$$

$$i = I_m \sin(\omega t + \alpha_i)$$

$$\underline{U} = \underline{Z} \underline{I}$$

$$\underline{I} = \underline{Y} \underline{U}$$

$$\underline{Z} = R + jX = Ze^{j\varphi}$$

$$\underline{Y} = G + jB = Ye^{-j\varphi}$$

$$\varphi = \alpha_u - \alpha_i$$

$$\underline{Z}_R = R$$

$$\underline{Z}_L = j\omega L$$

$$\underline{Z}_C = \frac{1}{j\omega C}$$

$$e^{j\alpha} = \cos \alpha + j \sin \alpha$$

$$\underline{S} = P + jQ = \underline{U} \underline{I}^*$$

$$P = S \cos \varphi$$

$$Q = S \sin \varphi$$

$$S^2 = P^2 + Q^2$$

$$Q = \frac{\omega_0 L}{R} = \frac{1}{\omega_0 CR}$$

$$Q \tan \delta = 1$$

Prehodni pojavi

$$u = Ri$$

$$u = L \frac{di}{dt}$$

$$i = C \frac{du}{dt}$$

$$u = U(1 - e^{-t/\tau})$$

$$u = Ue^{-t/\tau}$$

$$\tau = RC$$

$$i = I(1 - e^{-t/\tau})$$

$$i = Ie^{-t/\tau}$$

$$\tau = \frac{L}{R}$$

Opozorilo: *Pri vseh izračunih najprej zapišete ustrežni obrazec, vstavite vanj vrednosti v osnovnih enotah in šele nato izračunate rezultat.*

A01

Kapaciteta akumulatorja je 2000 mA h .

Izrazite kapaciteto akumulatorja v A s .

(2 točki)

A02

Pri zaganjanju motorja avtomobila je električni tok skozi zaganjač enak 250 A .

Koliko časa je trajalo zaganjanje, če je skozi zaganjač steklo 500 C elektrine?

(2 točki)

A03

Z elektrolizo se v petih urah izloči 33,5 g aluminija. Elektrokemični ekvivalent aluminija je $c = 0,093 \cdot 10^{-6} \text{ kg/A s}$.

Izračunajte električni tok elektrolize.

(2 točki)

A04

Kondenzator s kapacitivnostjo $C = 100 \text{ } \mu\text{F}$ odklopimo z omrežja v trenutku, ko je na njem napetost 150 V.

Koliko energije vsebuje njegovo električno polje?

(2 točki)

A05

Skupna upornost dveh vzporedno vezanih uporov je $R = 42 \Omega$. Prvi upor ima upornost $R_1 = 60 \Omega$.

Kolikšna je upornost R_2 drugega upora?

(2 točki)

A06

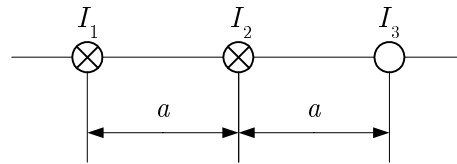
Žarnico z nazivnimi podatki 230 V/100 W priključimo na generator z napetostjo $U = 200 \text{ V}$.

Kolikšna je moč P žarnice pri priključenju napetosti, če nelinearnost žarnice zanemarimo?

(2 točki)

A07

Vzporedno so postavljeni trije tokovodniki. Toka v prvem in drugem imata označeni smeri in jakosti $I_1 = 6 \text{ A}$ in $I_2 = 4 \text{ A}$.

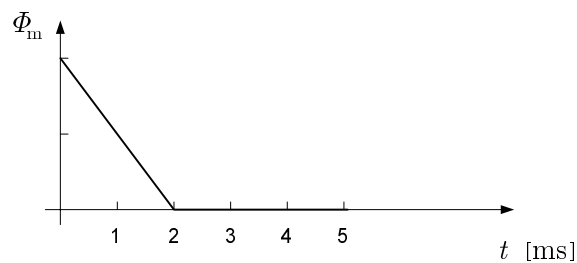

Označite smer toka I_3 v tretjem vodniku in izračunajte njegovo vrednost, tako da na drugi vodnik ne bo delovala sila.

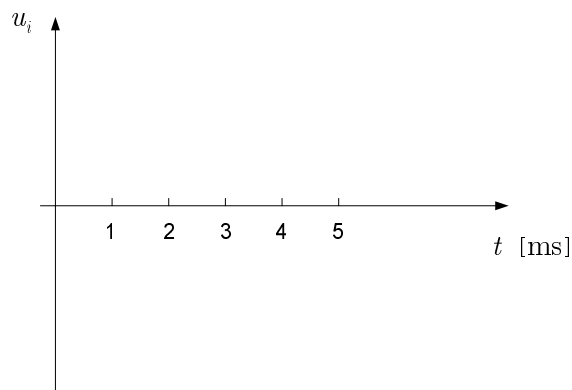
(2 točki)

A08

Dan je časovni diagram spreminjanja magnetnega pretoka v tuljavi.

Narišite časovni diagram inducirane napetosti v tuljavi.

(2 točki)

A09

Na upor z upornostjo $R = 36 \Omega$ je priključena napetost s trenutno vrednostjo $u = 325 \sin(\omega t)$ V.

Kolikšna je delovna moč P upora?

(2 točki)

A10

Začetni fazni kot sinusne napetosti je $\alpha_u = -30^\circ$. Kot med napetostjo in tokom je $\varphi = -60^\circ$.

Določite začetni fazni kot toka.

(2 točki)

A11

Trije upori z upornostmi $R_1 = R_2 = R_3 = 16 \Omega$ so vezani v trikot in priključeni na trifazni sistem z medfazno napetostjo $U = 400 \text{ V}$.

Kolikšen je linijski tok I ?

(2 točki)

A12

Kondenzator s kapacitivnostjo $C = 10 \mu\text{F}$ priključimo na enosmerno napetost U prek upora upornosti $R = 1 \text{ k}\Omega$.

a) Kolikšna je časovna konstanta prehodnega pojava?

(1 točka)

b) V kolikšnem času se kondenzator praktično napolni?

(1 točka)

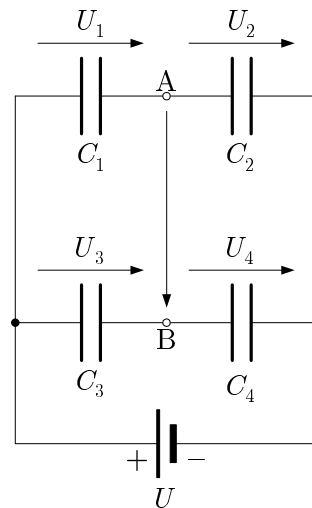

PRAZNA STRAN

Opozorilo: Pri vseh izračunih najprej zapišete ustrežni obrazec, vstavite vanj vrednosti v osnovnih enotah in šele nato izračunate rezultat.

B01

Dano je kondenzatorsko vezje s podatki: $C_1 = 12 \mu\text{F}$, $C_2 = 6 \mu\text{F}$, $C_3 = C_4 = 16 \mu\text{F}$ in $U = 100 \text{ V}$.

a) Izračunajte nadomestno kapacitivnost C_{12} (zgornja veja) in C_{34} (spodnja veja).

(2 točki)

b) Izračunajte napetosti U_1 in U_3 .

(2 točki)

c) Izračunajte energijo W , ki je shranjena v kondenzatorskem vezju.

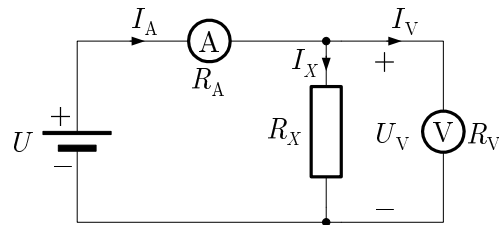
(2 točki)

d) Izračunajte napetost U_{AB} .

(2 točki)

B02

Električno upornost R_X neznanega upora merimo z metodo $U-I$. Voltmeter ima notranjo upornost $R_V = 2 \text{ k}\Omega$, ampermeter pa $R_A = 200 \text{ m}\Omega$. Pri izbrani nastavitvi predupora je odčitek voltmetra $U_V = 7,2 \text{ V}$, odčitek ampermetra pa je $I_A = 13,5 \text{ mA}$.

a) Izračunajte tok I_V skozi voltmeter.

(2 točki)

b) Izračunajte tok I_X skozi neznan upor.

(2 točki)

c) Izračunajte upornost R_X neznanega upora.

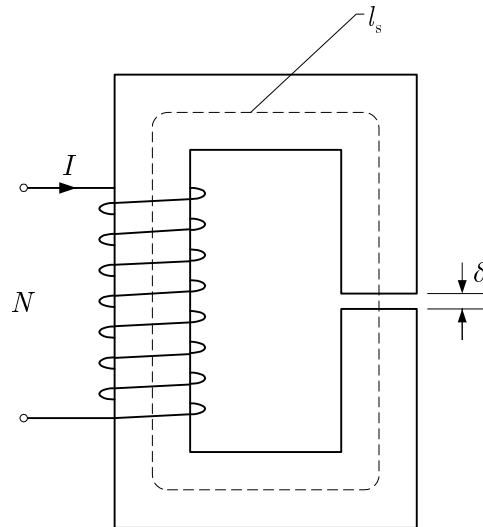
(2 točki)

d) Izračunajte izgubno moč v voltmetru in moč neznanega upora.

(2 točki)

B03

Na feromagnetnem jedru iz relejnega železa je navitje z $N = 500$ ovoji. Jedro ima prerez $1,5 \text{ cm}^2$, srednjo dolžino $l_s = 100 \text{ mm}$ in zračno režo širine $\delta = 1,5 \text{ mm}$. Magnetni pretok v jedru je $\Phi_m = 75 \text{ }\mu\text{Wb}$.

a) Narišite nadomestno shemo magnetnega kroga.

(2 točki)

b) Izračunajte magnetno napetost Θ_z , ki je potrebna za magnetenje zračne reže.

(2 točki)

c) Izračunajte magnetno napetost Θ_{Fe} , ki je potrebna za magnetenje feromagnetnega jedra.

(2 točki)

d) Izračunajte tok I v navitju.

(2 točki)

B04

Ravna zračna tuljava dolžine $l = 5$ cm ima $N = 400$ obojev in presek $A = 0,5$ cm². Tok skozi navitje tuljave je $I = 0,1$ A.

a) Izračunajte magnetno poljsko jakost H v notranjosti tuljave.

(2 točki)

b) Izračunajte magnetni pretok Φ v tuljavi.

(2 točki)

c) Izračunajte induktivnost tuljave.

(2 točki)

d) Kolikšen bi moral biti tok I_1 skozi navitje tuljave, da bi bila magnetna energija dvakrat tolikšna kakor pri toku $I = 0,1 \text{ A}$?

(2 točki)

B05

Breme, ki ga sestavljata zaporedno vezana upor z upornostjo $R = 10 \Omega$ in tuljava, je priključeno na sinusno napetost. Kazalec napetosti je $\underline{U} = 10 \text{ V}$, fazni kot bremena pa je $\varphi = 45^\circ$.

a) Izračunajte reaktanco tuljave.

(2 točki)

b) Narišite časovni diagram napetosti in toka bremena.

(2 točki)

c) Izračunajte kazalec toka $\underline{I}$ skozi breme.

(2 točki)

d) Kolikšno upornost R_x mora imeti upor, ki ga vežemo zaporedno k bremenu, da bo fazni kot sestavljenega bremena 30° ?

(2 točki)

B06

Tri bremena z impedancami $\underline{Z}_1 = \underline{Z}_2 = \underline{Z}_3 = (40 + j20) \Omega$ so vezana v zvezdo in priključena na simetrični trifazni sistem napetosti $400 \text{ V}/230 \text{ V}$. Dan je kazalec fazne napetosti $\underline{U}_1 = j230 \text{ V}$.

a) Zapišite kazalca faznih napetosti $\underline{U}_2$ in $\underline{U}_3$.

(2 točki)

b) Zapišite kazalca medfaznih napetosti $\underline{U}_{12}$ in $\underline{U}_{23}$.

(2 točki)

c) Izračunajte kazalca linijskih tokov $\underline{I}_1$ in $\underline{I}_3$.

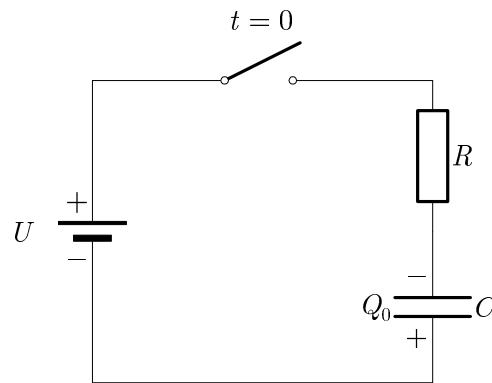
(2 točki)

d) Narišite kazalčni diagram faznih in medfaznih napetosti.

(2 točki)

B07

Na zaporedno vezavo upora upornosti $R = 2 \Omega$ in kondenzatorja kapacitivnosti $C = 50 \mu\text{F}$ priključimo v času $t = 0$ enosmerno napetost $U = 100 \text{ V}$. Kondenzator je bil v času $t = 0$ naelektren z elektrino $Q_0 = 2,5 \cdot 10^{-3} \text{ As}$.

a) Kolikšna je bila napetost U_{C_0} na kondenzatorju pred sklenitvijo stikala?

(2 točki)

b) Kolikšna bo napetost na kondenzatorju U_{C_s} po končanem prehodnem pojavu?

(2 točki)

c) Kolikšna je časovna konstanta prehodnega pojava?

(2 točki)

d) Skicirajte časovni potek napetosti u_C .

(2 točki)

